

Fedinec Csilla

A 2012-es parlamenti választások Ukrajnában

Ukrajnában ötévente tartanak elnökválasztást, illetve négyévente parlamenti és önkormányzati választásokat. Mivel 2007-ben előrehozott parlamenti választásokra került sor, ezért a parlamenti és az önkormányzati választások elcsúsztak időben egymástól. Ezért fontos figyelembe venni azt, hogy a 2012. október 28-án megválasztott parlamentnek a 2010-ben megválasztott államfővel és önkormányzatokkal párhuzamosan kell működnie.

Választások Ukrajnában, 1991–2012¹

<i>Államfő</i>	<i>Parlament</i>	<i>Önkormányzatok</i>
	[1990]	[1990]
1991		
1994	1994	1994
	1998	1998
1999		
	2002	2002
2004		
	2006	2006
	2007	
2010		2010
	2012	

A 2012. október 28-án megtartott parlamenti választásokon a pártok versenye ismételten megerősítette: a „jobboldal”, „baloldal”, „centrista” besorolásnak alig van jelentősége,² a különbség a „nemzethez”, a „nemzeti érdekhez” való viszonyban, annak interpretálásában érhető tetten, legyen szó akár az országos politikáról, akár a kisebbségek érdekképviselőinek egymáshoz és az országos politikához való viszonyáról.

Az államfő

Az 1991-ben függetlenné váló Ukrajnában Szovjet-Ukrajna utolsó vezetőjét, Leonyid Kravcsukot választották meg az első államfővé. 1994-től őt követte Leonyid Kucsma, majd 2004 legvégétől Viktor Juscenko, s végül 2010-ben foglalta el hivatalát a regnáló elnök, Viktor Janukovics. Az országban elnöki-parlamentáris rendszer működik, az államfő változó mértékű, de egyértelmű erőfölényével. Az Alkotmány (1996) V. fejezete³

foglalkozik az elnöki hatalommal, s többek között kimondja, hogy az államfő általános, egyenlő és közvetlen választások útján nyeri el hivatalát öt évre és legfeljebb két egymást követő ciklusra. Elvárás a 35. betöltött életév, szavazati jog, legalább tíz év helyben lakás a választásokat közvetlenül megelőző időszakban, és az államnyelv ismerete. Az államfőnek jogában áll feloszlalni a parlamentet, kiírni előrehozott választásokat, népszavazást kiírni az Alkotmány módosításának ügyében, illetve bármely más, a civilek által kezdeményezett kérdésben; a parlament jóváhagyásával kinevezi a miniszterelnököt, a miniszterelnök javaslatára a kormány tagjait, a végrehajtó hatalom központi szerveinek vezetőit, a helyi állami adminisztrációk vezetőit, jogosult a felmentésükre. Ezenkívül a parlament jóváhagyásával kinevezi a főügyészt, valamint a Nemzeti Bank monetáris tanácsa, a nemzeti médiahatóság tagjainak felét, az Alkotmánybíróság tagjainak harmadát, megsemmisítheti a kormány döntéseit, megvétózhatja a parlament által elfogadott törvényeket, a törvények csak azután lépnek életbe, hogy a parlamenti jóváhagyás után az államfő is aláírta, stb. Az államfő akkor menthető fel hivatalából, ha egészségügyi állapotánál fogva képtelen hivatala ellátására, illetve ha bűncselekményt, hazaárulást követett el, akkor egy vizsgálatot követően a parlament kétharmaddal kezdeményezheti elmozdítását impeachment eljárás keretében.

A 2004 végén lezajlott elnökválasztással, vagyis az ún. „narancsos forradalommal” kapcsolatos alapvető ismeretünk az, hogy az ellenzék – a Mi Ukrajnánc és Julia Timosenko Blokkja – heves tiltakozására, amelyet a nemzetközi közvélemény is támogatott, a második forduló megismételték, és ez a tulajdonképpeni harmadik forduló az elcsaltnak minősített második forduló eredményét megfordította: az addigi miniszterelnök Viktor Janukoviccsal szemben Viktor Jusczenko nyert. Az azonban kevésbé ismert vagy emlegetett tény, hogy a háttérben az elnöki hatalommal kapcsolatos háttéralku húzódott meg. Az ukrán parlament „»csomagban«, vagyis egyetlen szavazással döntött az államelnöki hatalom megkurtításáról és az államfőválasztás második fordulójának megismétléséről, megfelelően módosítva ehhez a választási törvényt. Vagyis a megválasztásra esélyes ellenzéki jelölt (Viktor Jusczenko), valamint az őt bel- és külföldről támogatók a választás »harmadik« körének törvényesítéséért cserébe beleegyeztek a soron következő elnök jövődó hatalmának mérséklésébe.”⁴

2010-ben azonban „alkotmányos restauráció” ment végbe Ukrajnában. Viktor Janukovics elnöksége alatt egyértelmű volt a szándék az elnöki hatalom korlátozásának a megszüntetésére, amihez, a szükséges újabb alkotmánymódosításhoz nem volt meg a kellő parlamenti támogatás. A képviselők egy része azonban az Alkotmánybírósághoz fordult, hogy vizsgálja meg a 2004. évi 2222-IV. számú alkotmánymódosító törvény alkotmányosságát. Az Alkotmánybíróság 2010 szeptemberében úgy döntött, hogy formai hiányosságok miatt hatályon kívül helyezi a vitatott jogszabályt, és kimondta azt is, hogy ezzel visszaáll az 1996-os Alkotmány eredeti szövegében meghatározott elnöki jogkör.⁵ Az ellenzék körében a döntésnek csekély visszhangja volt, a külföld pedig egyáltalán nem foglalkozott vele.

Az önkormányzatok

Országosan több mint 12 ezer önkormányzat jött létre a 2010-es választások eredményeként. Ezek közül példaként a kárpátaljai önkormányzatokat emeljük ki, mégpedig elsősorban magyar szempontból. Az adatok forrása a hivatalos választási adatbázis.⁶

Önkormányzatok száma Kárpátalján, 2010

	<i>Megyei tanács</i>	<i>Megyei városok (bátosI)</i>	<i>Járás</i>	<i>Járási városok (város2)</i>	<i>Nagyközség</i>	<i>Község</i>	<i>Kárpátalján összesen</i>	<i>Ukrajnában összesen</i>
Kárpátalja	1	5	13	6	19	307	351	12.084

Nézzük meg részletesen az egyes szinteken a képviselőket. Ezek az adatok nemcsak a számszerűség miatt fontosak, hanem egyéb alapvető információkkal is szolgálnak az egyes politikai erők támogatottságát, illetve a magyar pártok (Ukrajnai Magyar Demokrata Párt és KMKSZ Ukrajnai Magyar Párt) által elfoglalt pozíciókat illetően.

A kárpátaljai megyei tanács összetétele (108 képviselő)

	Képviselők száma	%
Egységes Centrum	46	42,6
Régiók Pártja	37	34,3
„Batykivcsina”	8	7,4
„Változások Frontja”	5	4,6
UMDP	4	3,7
„Erős Ukrajna”	4	3,7
KMKSZ UMP	3	2,8
Ukrajna Szocialista Pártja	1	0,9

A magyar pártok részvétele a megyei jogú városok (5) képviselőtestületeiben

	<i>Képviselők száma</i>	<i>Ebből</i>	
		<i>UMDP</i>	<i>KMKSZ UMP</i>
Beregszász	36	10	3
Csap	30	-	2
Huszt	36	-	-
Munkács	42	-	1
Ungvár	60	-	2
<i>Összesen</i>	<i>204</i>	<i>10</i>	<i>8</i>

A magyar pártok részvétele a járási alárendeltségű városok (6) képviselőtestületeiben

	Képviselők száma	Ebből	
		UMDP	KMKSZ UMP
Ilosva	30	-	-
Nagyszőlős	38	1	2
Perecseny	30	-	-
Rahó	30	-	-
Szolyva	32	-	-
Técső	30	6	3
<i>Összesen</i>	<i>190</i>	<i>7</i>	<i>5</i>

A magyar pártok részvétele a járási tanácsok (13) képviselőtestületeiben

Járások	Képviselők száma	Ebből	
		UMDP	KMKSZ UMP
Beregszászi	62	19	10
Nagybereznai	40	8	5
Munkácsi	78	3	-
Ungvári	66	5	6
A többi 9 járásban	418	-	-
<i>Összesen</i>	<i>664</i>	<i>35</i>	<i>21</i>

Megyei tanács, járási és városi tanácsok képviselői magyar pártszínekben (összesítés)

	Megyei	Járási	Város1	Város2	Összes	%
UMDP	4	35	10	7	56	60,2
KMKSZ UMP	3	21	8	5	37	39,8

A megyei, járási, városi szint alatt, a falusi (nagyközségi, községi) önkormányzatok esetében két alapvető tényezőt fontos kiemelni. Az egyik, hogy itt már csak kivételesen találjuk meg a magyar pártok képviselőit, másrészt mivel a képviselők hivatalos életrajzából nem derül ki a nemzetiségük, így pontos számszerű adatok a hivatalos adatbázisból kiindulva nem adhatók meg, de így is több tényező nyilvánvaló. Az összesen 19 nagyközségben a zömmel „önjelölt” (tehát hivatalosan nem valamely párt által állított, de attól még lehet bevallottan párttag) képviselő között 1 településen van 3 olyan képviselő, akik UMDP-tagok. Az összesen 307 községből pedig a zömmel „önjelölt” képviselő között 15 településen vannak olyanok, akik egyébként az UMDP vagy a KMKSZ UMP tagjai, megfelelően 18-an (11 településen), illetve 7-en (6 településen). Ezen kívül a képviselők között vannak olyan magyar nemzetiségűek, akiket valamely nem magyar párt színeiben választottak meg. Bizonyos, hogy a legtöbb magyar képviselő mind a nagyközségi, mind a községi tanácsokban „önjelölt” és ezen belül is független (azaz pártonkívüli). Hasonló a helyzet a városi polgármesterek, illetve a falusi bírók tekintetében.

A fenti adatok értelmezéséhez figyelembe kell vennünk, hogy Kárpátalja lakosságának 12,1%-a magyar (a városi népességnek 11,6%-a, a falusi népességnek 12,3%-a), a

magyarok 64,6%-a él falun, 35,4%-a városon.⁷ Magyar pártok azonban gyakorlatilag nincsenek a falusi önkormányzatok szintjén.

A parlament

A hatályos választási törvényt 2011. november 17-én fogadta el a parlament.⁸ Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1862. számú, az ukrainai demokratikus intézmények működéséről szóló 2012. január 26-i állásfoglalása számos negatívumot fogalmazott meg Ukrajnával kapcsolatban, azonban ezt a törvényt kifejezetten pozitívan ítélte meg; a 15.1. pont szerint: „üdvözlendő, hogy a parlamenti választásokról szóló törvényt széles körű konszenzussal, a parlamenti ellenzék bevonásával fogadták el [...]”.⁹

A törvény szerint a választási rendszer vegyes, 5%-os küszöbvel. A 450 fős Legfelsőbb Tanácsba 225 egyéni és 225 listás képviselő juthat be. Egyéni képviselőjelöltek pártok állíthatnak vagy függetlenként indulhatnak. Az egyéni képviselőjelöltek és a pártlisták szereplő jelöltek között nem lehet átfedés. A regisztrálás feltétele a meglehetősen magas letét befizetése: egyéni jelölt esetében a minimálbér tizenkétszerese (mintegy 1500 USD), párt esetében pedig a minimálbér kétezerszerese (mintegy 250 ezer USD). A választói névjegyzék összeállítása a lakcímnnyilvántartás alapján történik. Az ún. politikai turizmus jelenségének megakadályozására a Központi Választási Bizottság 2012. szeptember 13-i határozatával kimondta, hogy a választópolgár a szavazás helyét csak a lakhelye szerinti egymandátumos körzeten belül változtathatja; szeptember 22-i határozatával pedig visszavont minden olyan korábbi határozatot, amely engedélyezte a lakhely szerinti választási körzeten kívüli szavazást.¹⁰ Ezen túlmenően elektronikus központi választói névjegyzék biztosítja, hogy ugyanaz a személy ne szavazhasson két vagy több helyen.¹¹

A 2012. október végére kiírt választásokra¹² a jelölés július 30. és augusztus 13. között zajlott. Összesen 87 párt vett részt a választásokon: ebből 22 listát állított, 81 pedig egyéni jelöltet indított. A 225 egyéni választási körzetben 2653 képviselőjelölt indult, ebből 1502 személy pártszínekben, 1151-en pedig függetlenként. A 22 pártlistán összesen 2554 jelölt neve szerepelt. A listán szereplő pártok sorrendjét sorsolással döntötték el.

Az ukrainai magyar politikai erők kétféle stratégiát választottak a választásokon való megmérettetéshez. A KMKSZ UMP három egyéni jelöltet állított a hat kárpátaljai választási körzetből háromban: a 68. sz. ungváriban Brenzovics Lászlót, a 69. sz. munkácsiban Gulácsi Gézát, a 73. sz. nagyszőlősisiben pedig Kovács Miklóst. Mindhárom jelölt betűhíven egyező programmal indult, melynek főbb pontjai: Ukrajna európai uniós integrációja, a kisebbségi nyelvi jogok megadása a 10%-os küszöb fölött, az egyházi vagyon visszaadása, a sztálini terror áldozatainak rehabilitálása és kárpótlása, Kárpátalja önkormányzati státusának megadása az 1991-es népszavazás eredményei alapján, valamint a magyar többségű Tisza-melléki járás létrehozása.¹³

Az UMDSZ nem indított egyéni jelölteket, hanem a Régiók Pártjával kötött választási szövetséget, amelynek eredményeképpen Gajdos István a párt listájának 74. helyére került. Ugyanezen a listán szerepelt a román kisebbségi jelölt.

A magyar pártok által választott kétféle stratégia háttere nyilvános sajtóanyagokból rekonstruálható. A magyar választási körzet és a Tisza-melléki járás ügye az a két neuralgikus pont, amelyek miatt a Magyar–Ukrán Kisebbségi Kormányközi Vegyes

Bizottság 2011. december 19–20-án Budapesten megtartott XV. ülése a jegyzőkönyv aláírása nélkül ért véget, amire korábban nem volt példa. Kovács Miklósnak, a KMKSZ elnökének értékelése szerint „hidegháborús hangulat” uralta az ülést.¹⁴ A nemzetpolitikai államtitkárság azt közölte az MTI-vel, hogy „örvendetes, hogy a két félnek a kérdések zömében sikerült megállapodnia, melyek legtöbbje az oktatást és a kultúrát érinti. [...] A magyar fél a még megoldásra váró fontos ügyek sorából kiemelte a magyar többségű választóköri terület kialakítását a 2012 októberében esedékes parlamenti választásokon, illetve a Tisza-melléki járás létrehozásával kapcsolatos további konzultációt.”¹⁵ Sajátos módon a magyar fél magyar vonatkozású igényeivel párhuzamosan az ukrán delegáció is magyar kérdésben próbált eredményt elérni; ugyancsak az MTI megfogalmazásában: „Az ukrán fél – a magyar kormány korábbi döntésével szemben – kiállt amellett, hogy az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) is adhasson ajánlást a schengeni vízumigényléshez. Mint ismeretes, a kormány az UMDSZ-nek ezt a jogát a magyar igazolványok kiadásával kapcsolatos visszaélések miatt vonta meg.”¹⁶

Az ígéret ellenére a konzultáció a vegyes bizottság keretében nem folytatódott, azonban a 2012-es parlamenti választásokat megelőzően a magyar kormány megpróbált ismételtelen közbenjárni Kijevben annak érdekében, hogy a kárpátaljai választási körzetek között legyen „magyar körzet” is, ahol esély mutatkozik magyar parlamenti képviselő megválasztására. A kárpátaljai magyaroknak az 1994-től 2006-ig terjedő ciklusokban volt egy-egy parlamenti képviselőjük, az ezt követő két választáson (2006, 2007) azonban már nem sikerült senkit a törvényhozásba juttatni. A „magyar körzet” megbukott a helyi hatalmi harcok tényezőjén, illetve közrejátszott az is, hogy egyes ukrán politikai erőkben felerősítette a nacionalista felhangokat, a nemzetbiztonsági kockázatra hivatkozás elemét, hogy együttesen jelentkezett a Tisza-melléki járás létrehozásának már az 1990-es években felmerült, most újból elővett ügye, illetve az a tényező, hogy Magyarország az ukrainai magyarok számára is megnyitotta az egyszerűsített honosítás (a magyar állampolgárság felvételének) lehetőségét, noha Ukrajna nem ismeri el a kettős állampolgárság intézményét.¹⁷ Azonban az államközi kapcsolatok romlásának megakadályozására, Kovács Miklós beszámolója szerint, „az ukrán államvezetés felajánlotta a magyar államvezetésnek, hogy a Régiók Pártja választási listáján bejuttatják a Legfelsőbb Tanácsba a kárpátaljai magyarság képviselőjét. [...] a magyar kormányzat helytállt ebben a kérdésben, kitartott azon elvi álláspont mellett, hogy a választások tétje a kárpátaljai magyarság érdekképviselete, s nem a parlamenti jelenlét [...] Magyarország azért nem ment bele az ukrán ajánlatba, hiszen korábban nem magyar képviselőt kértek Kijevtől, hanem magyar körzetet, amit viszont az ukrán fél nem teljesített [...]”.¹⁸ Ez a döntés azonban egy új helyzetet teremtett az Ukrajnai Magyar Demokrata Párt számára, mondhatni pozícióba hozta, a kormánypárt, a Régiók Pártja ugyanis esélyes listás helyet ajánlott fel a képviselőjének, hogy mégiscsak megoldja a két ország kapcsolatát a vegyes bizottsági munka felfüggesztése miatt immár érdemben befolyásoló magyar parlamenti képviselő kérdését. Az UMDP a 2010-es elnökválasztás alkalmával ugyan stratégiai szövetséget kötött a később győztes államfőjelölthöz kötődő Régiók Pártjával, képviselője bekerült a nyelvtörvényt előkészítő bizottságba és az alkotmányozó közgyűlésbe is, azonban egészen eddig a pillanatig semmilyen szinten nem került szóba a parlamenti listás hely lehetősége. A 2012. októberi választási eredmények alapján Gajdos István, az UMDP elnöke elnyerte a parlamenti mandátumot – egyúttal azonban összeférhetetlenség miatt

le kellett mondania az etnikai összetételét tekintve legmagyarabb kárpátaljai város, Beregszász polgármesteri székhéről.

A választásokat megelőzően számos előrejelzést tettek közé a különböző elemző intézetek, illetve 1998 óta nemzeti exit poll is készül. Ukrajnában az exit poll-ok elindítója a „Demokratikus Kezdeményezések” Alap, amely az elsőt még egybekötötte a „Választások éjszakája” televíziós show-műsorral. A szokatlan eseménynek akkor ellentmondásos volt a fogadtatása. 1999-ben bekapcsolódott a munkába a Kijevi Nemzetközi Szociológiai Intézet, 2004-ben pedig a Razumkov Központ, mindkettő mértékadó elemző központ az országban. Ma már a program nemzetközi támogatást élvez, közte az Európai Unióét, a Nemzeti Demokrácia Alapítványét (USA) stb. A cél a választások hatékony társadalmi ellenőrzésének biztosítása, valamint egyúttal a pártok választóbázisa szociális-demográfiai összetételének felmérése. A 2012 nyarán–őszén készült előrejelzések igen hasonló eredményekre jutottak, s a parlamenti választás végeredményét tekintve egyetlen kérdésben tévedtek: a „Szvoboda” mindenkinél egyértelműen bejutó pártként szerepelt, azonban éppen csak a bejutási küszöb határán. Az exit poll azonban már jelezte a hatalmas előretörést.¹⁹ A párt 10% fölötti eredményt ért el. A választási körzetek határai nem lépték át a megyék határait, egy-egy megye nagyságától függően több választási körzetre tagolódtak. Megyei szinten minden megyét a Régiók Pártja vagy a „Batykivcsina” nyert meg, kivéve Lemberget, ahol a „Szvoboda” győzött. A párt első lett a külföldi szavazó-körzetekben is. Végeredmény tekintetében a listás mandátumok alapján az ötödik, az egyéni mandátumok alapján a harmadik, összességében pedig a negyedik legerősebb párt lett az ukrán parlamentben. Korábban szélsőjobboldali, nemzeti-radikális párt még nem volt tagja a törvényhozásnak. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy egyetlen olyan párt van, amelyik minden ciklusban tagja volt a Legfelsőbb Tanácsnak – a szélsőbaloldali Kommunista Párt.

A választópolgároknak 57,99%-a – mintegy 21 millió szavazó – járult az urnákhoz, a legtöbben Lemberg megyében (67,12%), a legkevesebben pedig Kárpátalján (51,61%) tanúsítottak aktív érdeklődést. Külföldi országok és nemzetközi szervezetek részéről közel négyezer megfigyelő volt jelen. Lengyelország és Oroszország után – az USA-t is megelőzve – Magyarország küldte a harmadik legtöbb megfigyelőt. A választás napján a szavazóhelyiségek bármelyikében zajló eseményeket – web-kamera segítségével – az internetet keresztül lehetett követni.

A kampány során a lejáratástól a jövőt illető pozitív megfogalmazásokig széles spektrumon voltak elhelyezhetők a választók felé közvetített üzenetek. Utcai plakátok, utcai standok, televíziós és rádiós politikai műsorok, valamint show-műsorok, fantáziadús reklámfilmek egyaránt próbáltak hatni az értelemre és az érzelemre. A kampányban szerepet kaptak az ismert emberek is, az „Ukrajna – Előre!” Párt arca például az aranylabdás labdarúgó Andrij Sevcsenko volt. A párt ugyan nem jutott be a parlamentbe, de a közigazgatás pártelnök, Natalija Korolevszka (1975) az új kormányban a szociális ügyek minisztere lett.

Listás mandátumok

Párt	Mandátum
Régiók Pártja	72
„Batykivcsina”	62
„Udar”	34
Kommunista Párt	32
„Szvoboda”	25

A parlamentbe jutott listás pártok alakították meg a parlamenti frakciókat is, így érdemes röviden összefoglalni e pártok választási programjait. A Régiók Pártja mindenekelőtt a „narancsos” időszak (2004–2010) negatív hatásaira emlékeztetett: a GDP visszaesése, magas infláció, a hrivnya leértékelése, a külső államadósság megnövekedése, a Nemzeti Bank valutatartalékainak kritikus szintre csökkentése, rossz gázszorzódás. Az ígéretek: fiataloknak állami lakáskölcsön, gyermekek születése utáni juttatások emelése; a felsőoktatásban az államilag finanszírozott helyek megemelése, a minimálbérrel meg egyező mértékű ösztöndíj biztosítása; a hátrányos helyzetűek, valamint a fiatalok első álláshoz jutásának segítése; gyógyszer-árrendezés, elérhető egészségügyi ellátás minden településen; fizetésemelés az egészségügyben, a pedagógusoknak, a hivatásosoknak; a nyugdíjasok számára a szovjet betétek kompenzálása. Gazdasági téren megfogalmazott cél a régiók megerősítése, valamint a mezőgazdasági önellátásra való törekvés. A külpolitikában stratégiai partnerség Oroszországgal és a határozott törekvés az EU társult tagság elérésére.²⁰

A „Batykivcsina” (Haza), a bebörtönzött volt miniszterelnök, Julia Timosenko pártja lakonikus kérdéseket tett fel. Alacsony a fizetése? Kicsi a nyugdíja? Nincs munkája? Elveszik a vállalkozását? Az ügyészek és a bíróságok a gazembereket védik? Elveszik a nyelvét, történelmét kultúráját? Célul tűzték ki a regnáló államfő megbuktatását (impeachment), a parlamenti képviselők mentelmi jogának megszüntetését, korrupcióellenes hivatal felállítását, bíróságok, állami hivatalok átvilágítását, a hatalmat kiszolgáló Alkotmánybíróság felszámolását, az átlátható hatalomgyakorlást. A legfontosabb gazdasági célok a munkahelyteremtés, a hitelezés, a termőföld-eladási moratórium bevezetése. Az oktatás terén az ukrán és az angol nyelv hangsúlyos oktatása. Külpolitikában partnerség Oroszországgal és a társulási szerződés aláírása az Európai Unióval.²¹

A Kommunista Párt jelszava: „Az országot visszaadjuk a népnek!” Célok: a társadalmi javak ésszerű és hatékony elosztásán alapuló gazdaság; a hanyatló kapitalizmus helyett – igazságos és humánus szocialista társadalom; a társadalom erkölcsi megtisztulása; a stratégiai vállalatok visszaállamosítása; a termőföldeladás tilalma; a hitelt nyújtó állami bankok megerősítése; dohány, alkohol – állami monopólium; progresszív adórendszer; a luxuscikkek megadóztatása; jövedelmek indexálása. Nemzetközi szintén csatlakozás az Egységes Gazdasági Térséghez, nemzetközi szerződések felülvizsgálása (különösen WTO), az IMF elküldése az országból.²²

Az ismert bokszoló, Vitalij Klicsko pártja, az „Udar” (Csapás) csak látszólag újonc a politikában. A 2010-es önkormányzati választásokon már erős pozíciókat szerzett, többek között Kárpátalján is. A párt jelszava: „Az egyén sikerétől – az ország sikeréhez”. Célok: a korrupció felszámolása; a polgárok és az állam kapcsolatának megújítása (pl. 150 ezer aláírással törvénytervezetet kötelezően tárgyaljon a parlament); valódi hatalmat

adni a helyi önkormányzatok kezébe; olyan minimálbérek és nyugdíjak megállapítása, ami biztosítja a teljes értékű életet, nem csak a túlélést (egyszerű család 5 év alatt képes legyen autót, 10 év alatt lakást venni); kötelező egészségbiztosítás bevezetése. Külpolitikával a párt nem foglalkozik, a társadalom összességével is kevésbé, az egyén számára vannak üzenetei.²³

A „Szvoboda” (Szabadság) jelszava: „Saját hatalom, saját tulajdon, saját méltóság, az isten által adott saját földön”. A megfogalmazott célok: a hatalom átvilágítása, mindenhová új emberek, mentelmi jog megszüntetése, képviselők visszahívhatósága, megyei és járási állami adminisztrációk felszámolása – jogosítványaik átadása a helyi önkormányzatoknak; szociális és nemzeti igazságosság; a stratégiai vállalatok visszaállamosítása; föld- és ingatlanvagyon kataszter; alkohol, dohány, kábítószer, szexuális irányultság propagálásának, reklámozásának tilalma; a nyelvtörvény, a nyugdíjreform, az adótörvények megsemmisítése; a kettős állampolgárság azonnali megszüntetése.²⁴ A vereckei magyar honfoglalási emlékmű megrongálásával többször hozták egyértelmű összefüggésbe a pártot.

Egyéni mandátumok

<i>Párt</i>	<i>Mandátum</i>
Régiók Pártja	113
„Batykivcsina”	39
„Szvoboda”	12
„Udar”	6
„JeC”	3
Néppárt	2
„Szojuz”	1
Oleg Ljasko Radikális Pártja	1
Független képviselők	43

A Néppárt az előző parlamenti elnök, a történész akadémikus Volodimir Litvin pártja. Litvin választási programja elsősorban szűkebb pátriájára, Poliszja történelmi régiójára koncentrált – ???Észak-Ukrajna Lengyelország Belarusz és Oroszország határán.²⁵ A „Szojuz” (Szövetség) Párt egyetlen képviselője a Krímet képviseli majd. A program az életkörülmények és az infrastruktúra javítását fogalmazta meg.²⁶ Oleg Ljasko Radikális Pártja színeiben a Kijevben élő névadó pártelnök lett parlamenti képviselő. A párt minden nyugdíjast nyugdíjba küldene, nyugdíjas parlamenti képviselővé választását csak két ciklusra engedné, felére csökkentené a parlament létszámát, elkobozná az állami lakásokat, nyaralókat, személygépkocsikat, a nagy magánvagyonokat munkahelyteremtésre fordítaná, elvárás az ingyenes oktatás minden szinten, egészségügyi reform, az egészségügyi ráfordítások jelentős megemelése stb.²⁷ Ljasko Pártja országos listát is tudott állítani, míg a „JeC”, a Néppárt és a „Szojuz” nem.

A legérdekesebb ebben a sorban a kárpátaljai „JeC” (Egységes Centrum) Párt. Ilyen regionális jellegű párt nincs más Ukrajnában – mint ahogy kifejezetten etnikai pártok sincsenek a két magyar kivételével (a KMKSZ UMP és az UMDP).²⁸

A nemzeti exit poll nyomán a szakértők felmérték az egyes pártok szavazóbázisának társadalmi-demográfiai jellemzőit is.²⁹ Többek között kiderült, hogy a szavazók

56 százaléka adta le a voksát arra a pártra, amellyel a kampány kezdete előtt is szimpatizált. Ebből a szempontból a legstabilabb szavazóbázissal a Régiók Pártja (67%), a „Batykivscsina” (64%), a Kommunista Párt (59%) és a „Szvoboda” (50%) rendelkezik. A kampány során az utóbbi tudta legerőteljesebben megnövelni a szavazóbázisát. A 60 év fölöttiek a legkevésbé befolyásolhatók, körükben a hűséges szavazók aránya 68%, s a 30 év alattiak pedig a leginkább hajlanak véleményük megváltoztatására (csak 43%-uk maradt meg eredeti pártjánál). A Régiók Pártja és a „Batykivscsina” esetében több a női szavazó, az „Udar” és a „Szvoboda” esetében pedig a férfi. A 30 év alatti fiatalok körében a legnépszerűbb párt az „Udar”. A Régiók támogatottsága a legfiatalabbak kivételével minden korcsoportban az első helyen van, s az életkor előrehaladtával egyre emelkedik. A „Batykivscsina” támogatottsága a legfiatalabb korcsoport kivételével egyenletesnek mondható. A kommunisták népszerűsége aszerint növekszik, minél idősebb korcsoportról van szó. A „Szvoboda” az egyetlen, amely elmondhatja, hogy minden korcsoportban egyenletes a támogatottsága, 10% fölötti. Az iskolai végzettséggel a legerőteljesebben a „Szvoboda” és a Kommunista Párt támogatottsága van összefüggésben. A kommunisták támogatottsága az iskolázottság arányában csökken, a „Szvoboda” esetében pedig nő: a diplomások körében 17%, de a még aktív hallgatók, a főiskolás-egyetemista ifjúság körében a legmagasabb – 22%. Figyelemre méltó az is, hogy a szavazóbázis alapvetően a Régiók Pártja és a Kommunista Párt esetében a falvak és a városok (kivéve a megyei központok), a „Batykivscsina” esetében a falvak, a „Szvoboda” és az „Udar” esetében pedig a megyei központok lakosai.

Az új parlament és az új kormány 2012. december 12-ével kezdte el a munkát hosszú egyeztetési folyamat után, mivel egyetlen pártnak sem sikerült egyedül többséget szereznie. A pártok egyike sem tekinthető természetes szövetségesnek. Az egyik legfőbb kérdés, hogy a politikai kényszerekből következő alkuk gyengítik vagy netán erősítik, sőt egyre inkább legitimálják a „Szvobodá”-t, tovább növelve szavazótáborát. A választási eredmények és a parlamenti frakciók létszámából máris egyértelmű: a számok nem esnek egybe, már van átrendeződés, jelezve, hogy a választásoknak voltak „beépített” szereplői.

Parlamenti frakciók

<i>Frakció</i>	<i>Képviselők</i>	<i>%</i>
Régiók Pártja	209	46,8%
„Batykivscsina”	99	22,3%
„Udar”	42	9,5%
„Szvoboda”	36	8,1%
Kommunista Párt	32	7,2%
Független képviselők	27	6,1%

A parlament új elnöke Volodimir Ribak (1946) közgazdász, a Régiók Pártjának tagja; elnökhelyettesei Igor Kaljetnyik (1972), a Kommunista Párt és Ruszlan Kosulinszkij (1969), a „Szvoboda” részéről. A parlamentnek 30 állandó bizottsága van, ezek egyike az emberi jogi, kisebbségi és nemzetiségi kapcsolatok bizottsága. A bizottság elnöke az ungvári Valerij Packan (1975) az „Udar”, titkára pedig a beregszászi Gajdos István

(1971) a Régiók Pártja színeiben. A bizottságban nemzetiségi képviselő még a román Ivan Popescu (1964), a Régiók Pártja és a krími tatár Mustafa Dzhemiliev (1943), a „Batykivcsina” jelöltje.

Az új kormány élére ismét a geológus akadémikus Mikola Azarov (1947) került (Régiók Pártja). Hivatalában maradt az oktatási miniszter, Dmitro Tabacsnik (1963) is. A kormány egyetlen nem régiós vagy pártonkívüli tagja a már említett Natalija Korolevszka.

Ezzel zárult a 2012. év Ukrajna számára. A 2013-as legfontosabb várakozás nemzetközi szintén, hogy sikerül-e aláírni a társulási szerződést az Európai Unióval. Ennek sikere vagy sikertelensége azonban nemcsak a nemzetközi kapcsolatokról szól, hanem egyúttal diagnózis is az ország belső viszonyairól, amely tekintetben az új kormány alatt jelentős változások várhatók, főleg a gazdaságpolitikában. Bár a miniszterelnök ugyanaz, nemcsak a kormány összetétele változott meg, hanem annak szerkezete is. Mindenesetre az ellenzék megkongatta a vészharangot: a két legnagyobb ellenzéki párt részéről Julia Timosenko arra figyelmeztetett, hogy Azarov egy hatalom nélküli báb az új felállásban,³⁰ Vitalij Klicsko pedig a sport nyelvén úgy fogalmazott, hogy nem szakemberek kerültek pozícióba, hanem az új kormány a [Janukovics] „család” és az oligarchák válogatottja.³¹ A további két parlamenti párt pedig a két szélsőséget jelenti. Nehéz időszak következik Ukrajnában.

Felhasznált források:

Fidesz.hu <http://www.fidesz.hu/index.php>

Kárpátalja online hetilap <http://www.karpataljalap.net/>

Kárpáti Igaz Szó online <http://kisz.hhrf.org/>

Laws of Ukraine <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/en/annot>

National Exit Poll <http://dif-exitpoll.org.ua>

Central election commission of Ukraine <http://www.cvk.gov.ua/>

Ukrainian government portal <http://www.kmu.gov.ua/control/uk>

Verkhovna Rada of Ukraine (Parliament) <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>

Jegyzetek

¹ A táblázatban azért szerepel két esetben a függetlenség elnyerése (1991) előtti dátum, mert ez az esemény nem érintette a korábban (1990) megválasztott parlamentet és önkormányzatokat; az államfő esetében pedig azért nincs korábbi dátum, mert ilyen funkció korábban nem létezett.

² Vö.: Партійна система України: особливості становлення, проблеми функціонування, перспективи розвитку. Доповідь Центру Разумкова. [Ukrainai pártrendszer: a kialakulás sajátosságai, a működés problémái, a fejlődés lehetőségei. A Razumkov Központ összefoglalója.] *Національна безпека і оборона* 2010, No. 5 (116). 2–33. old.

³ Constitution of Ukraine. Title V. The President of Ukraine. http://gska2.rada.gov.ua/site/const_eng/constitution_eng.htm (2012-12-06)

⁴ Місцеві Вибори України, 2010 рік [2010. évi önkormányzati választások Ukrajnában] <http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2010/wp001> (2012-12-11)

⁵ Tóth Mihály: Az 1996. évi ukrán alkotmány megszületése. *Pro Publico Bono*. Állam- és Közgazdaságtudományi Szemle. 2011. 1. szám. 94. old.

⁶ Tóth (2011) i. m. 96. old.

- ⁷ Részletesen vö.: Molnár József–Molnár D. István: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. Beregszász: KMP SZ Tankönyv- és Taneszköz Tanácsa, 2005.
- ⁸ Закон України Про вибори народних депутатів України [Ukrajna törvénye a népképviselők megválasztásáról] *Відомості Верховної Ради України*, 2012, № 10-11, ст.73.
- ⁹ Parliamentary Assembly: Resolution 1862 (2012) The functioning of democratic institutions in Ukraine <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta12/ERES1862.htm> (2012-12-11)
- ¹⁰ Постанова Центральної виборчої комісії від 13 вересня 2012 року № 893, із змінами, внесеними постановою Центральної виборчої комісії від 22 вересня 2012 р. № 1046 Про забезпечення тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни його виборчої адреси [A Központi Választási Bizottság 2012. szeptember 13-án kelt 893. sz. határozata, a 2012. szeptember 22-én 1046. számmal kelt módosításokkal a választópolgár szavazóhelyének ideiglenes megváltoztatásáról a választási körzet megváltoztatása nélkül] <http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=31719&what=0> (2013-01-11)
- ¹¹ Державний реєстр виборців [Állami választói nyilvántartás] http://www.drv.gov.ua/portal/!cm_core.cm_index (2013-01-11)
- ¹² A 2012-es parlamenti választásokra vonatkozó adatok és információk forrása a Központi Választási Bizottság adatbázisa: Центральна виборча комісія „ВИБОРИ народних депутатів України 2012” <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001> (2013-01-11)
- ¹³ Одномандатний виборчий округ №68. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP033?PT001F01=900&pf7331=68> (2013-01-11); Одномандатний виборчий округ №69. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP033?PT001F01=900&pf7331=69> (2013-01-11); Одномандатний виборчий округ №73. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP033?PT001F01=900&pf7331=73> (2013-01-11)
- ¹⁴ Nem írtak alá jegyzőkönyvet. Magyar–Ukrán Kisebbségi Kormányközi Vegyes Bizottság. *Kárpátalja*, 2011. december 23., 571. szám. <http://www.karpataljalap.net/2011/12/23/nem-irtak-ala-jegyzokonyvet> (2013-01-11)
- ¹⁵ A magyar–ukrán vegyesbizottság újakezdte az egyeztetést (MTI-fidesz.hu) <http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=176222> (2013-01-11)
- ¹⁶ Uo. A következményekről lásd. Szegő Ernő (Feketepatak): Semmibe vett magyarok. *Kárpáti Igaz Szó*, 2012.05.25. <http://kisz.hhrf.org/?module=news&target=get&id=9481> (2013-01-11)
- ¹⁷ A választás tétje, avagy: így választunk mi. *Kárpáti Igaz Szó*, 2012. október 22. <http://kisz.hhrf.org/?module=news&target=get&id=10943> (2013-01-11)
- ¹⁸ A KMKSZ önállóan indul a választásokon. Választmányi ülés Bustyaházán. *Kárpátalja*, XII. évf., 27. (599) szám, 2012. július 6. <http://www.karpataljalap.net/2012/07/06/kmksz-onalloan-indul-valasztasokon> (2013-01-11)
- ¹⁹ Specified data of the National Exit Poll-2012. <http://dif-exitpoll.org.ua/en/> (2013-01-13)
- ²⁰ Партія регіонів. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?PT001F01=900&pf7171=50> (2013-01-13)
- ²¹ Політична партія Всеукраїнське об'єднання „Батьківщина”. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?PT001F01=900&pf7171=52> (2013-01-13)
- ²² Комуністична партія України. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?PT001F01=900&pf7171=11> (2013-01-13)
- ²³ Політична партія „УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка”. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?PT001F01=900&pf7171=55> (2013-01-13)
- ²⁴ Політична партія Всеукраїнське об'єднання „Свобода”. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?PT001F01=900&pf7171=71> (2013-01-13)
- ²⁵ <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP407?pt001f01=900&pf7201=942> (2013-01-13)
- ²⁶ <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP407?pt001f01=900&pf7201=2571> (2013-01-13)
- ²⁷ Радикальна Партія Олега Ляшка. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=114> (2013-01-13)

- ²⁸ Політична партія Єдиний Центр. <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP602?PT001F01=900&pf7171=7&pf7331=1> (2013-01-13)
- ²⁹ Результати екзит-полу: хто і як голосував – розподіл електоратів за демографічними показниками. Вибори 2012: сподіване і несподіване. Думки експертів. <http://dif-exitpoll.org.ua/ua/novini/smdfbjofhorikopik.htm> (2013-01-13)
- ³⁰ Тимошенко про новий уряд: Сім'я Януковича перемогла олігархів. 24-12-12. http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?timoshenko_pro_noviy_uryad_simya_yanukovicha_peremogla_oligarhiv&objectId=1274049 (2013-01-13)
- ³¹ У Кличка вважають новий уряд збіркою «Сім'ї» та олігархів. 24 грудня, 2012. <http://tyzhden.ua/News/68424> (2013-01-13)